

Heilig motief

12 maart 2013, door Ad van Dun,
gepubliceerd op [Stiltij-weblog](#).

*Het is gemakkelijk voor je om onderricht te vragen,
maar het is moeilijk om er diep vertrouwen in te hebben. ¹*

De weg van bewustwording kent maar één doel: ontwaken in waarheid, dankzij het je bevrijden van illusie. Maar maak hier geen proces van, anders is de volgende illusie alweer in wording.

Wie het begrip ontwaken of bevrijding niks zegt zal niet warm of koud worden van voorgaande regels. Maar zelfs als je het wel herkent is het nog een hele klus om te ontdekken wat het precies inhoudt en hoe dat werkt, het aangaan van een dagelijks leven in het licht van waarheidsliefde.

Je best doen (op de juiste manier) is in allerlei opzichten een lovenswaardige en noodzakelijke bijdrage, maar zolang dat niet actief verbonden is aan en gevoed wordt door een bewust motief, door waarheidsbesef dus, zal het oefenen omslachtig en wisselvallig blijven, meer gekleurd door je eigen interpretaties en stemmingen dan door een oprecht verlangen naar verwerkelijking.

Als je werkelijk gelooft in het bestaan van waarheid kun je er niet omheen om de aard daarvan te willen leren kennen. Anders blijft het een vrijblijvend en nikszeggend weetje, vergelijkbaar met het bestaan van God dat velen beamen en slechts weinigen belichamen.

Waarheid, het ene doelloze doel (het bestaat immers al) van alle oefenen, kan zowel vanuit karma als vanuit dharma begrepen worden:

- karmisch gezien wekt waarheid ons in de vorm van een diep verlangen, ons diepste hartsverlangen naar vervulling, naar volledig jezelf zijn, naar realisatie van totale hartsbeleving.
- dharmisch manifesteert waarheid zich in de vorm van wetmatigheid, van een onpersoonlijk en universeel geldende samenhang, een grote kosmische kracht die alles draagt en transformeert en ordent.

Je zou deze twee aspecten ook kunnen zien als twee vertalingen van de term 'bodhicitta', namelijk 'verlangen naar verwerkelijking' en 'waarheidsbesef' (bodhi = waarheid, verlichting; en citta = verlangen, bewustzijn).

Een derde vertaling van 'bodhicitta' die je vaak in het onderricht tegenkomt is 'mededogen', de centrale kwaliteit van een bodhisattva die leeft in dienst van waarheid en die dit tot uitdrukking brengt in liefdevol omgaan met alles.

Waarheid is dus geen particuliere verworvenheid,² geen persoonlijke kwaliteit maar een heersend gegeven, een kracht waar wij als persoon van kunnen leren zodra we het gezag

ervan voelen en erkennen. Waarheidsliefde - in religieuze spiritualiteit de liefde voor God - vormt een blijk van innerlijke rijpheid die maar moeilijk begrepen wordt door mensen die hun liefde voelen uitgaan naar allerlei tastbaarder dingen.

Inderdaad kan waarheid niet gegrepen worden, niet toegeëigend.

Dat is maar goed ook, anders zouden we ook daarvan nog een bedenkelijk potje koken.³

Het is onze redding dat waarheid geen object is, geen vorm heeft, geen proces is, niet beweegt, geen doel heeft en en geen resultaat beoogt.

De zuivere aard ervan spiegelt onze eigen innerlijke zuiverheid, onze waardigheid, betrouwbaarheid, tevredenheid, openheid etc.

Maar zolang dit contrasteert met een actuele, karmisch geconditioneerde beleving van onrust, afhankelijkheid etc., voelt dit lastig, confronterend: het herinnert je steeds aan de onaffe, tweeslachtige staat van je bestaan. Dit dwingt je steeds opnieuw om je bewust te worden, je dingen af te vragen, keuzes te maken en te voelen wat je nu écht verlangt: kleine ik of grote ik?

Geloof ik echt in waarheid?

Weet ik wat dit betekent?

Verlang ik naar die intrinsieke grootheid?

Is het antwoord - met alle verstandige voorzichtigheid - ja, dan zul je blij zijn met alles dat jou helpt je te bevrijden van je wereldse harnas en je thuis te doen voelen in de eenvoud van wat je echt bent.

Natuurlijkerwijs zal je motief jou steeds helderder worden, je zult het gezag ervan, de kloppendheid ervan steeds sterker, ruimer en verfijnder verwelkomen.

In dit betrouwbare licht zullen alle te hanteren methodes jou ook vanzelf duidelijk zijn en zul je je niet langer meer te hoeven ophangen aan allerlei interessante processen.

Je gaat karma lichtjes hanteren, geen gewichtig en traag gedoe meer: elk moment eerlijk wakker zijn, uit de grond van je hart.

Dat je hierop getoetst kunt worden - een vroegere verborgen angst van het kleine ik - is nu een vanzelfsprekendheid, en alle moeite is juist leermateriaal, verrijking, wekspul.

Zoals iemand na afloop van een heel inspannende oefening onlangs zei: 'Het voelt alsof ik dit nu beleef *dankzij* de moeite, in plaats van *ondanks* de moeite.'⁴

Je zou kunnen zeggen: zolang moeite me nog erg bezighoudt, zolang moeite nog een doorslaggevend criterium is - ik voel dan de neiging om ofwel moeite te ontwijken ofwel om er iets aan te ontlenen - weet ik in wezen niet wat waarheid behelst.

Maar krijgt waarheid als motief de overhand, dan maakt de oude, platte oriëntatie op welbevinden plaats voor een bewuste, stabiele oriëntatie richting echtheid.

Je hebt jouw onterechte verwachting omtrent therapie dan wel achter je gelaten en de weg betreden van duurzaam reële spiritualiteit.

¹ Milarepa, uit het lied 'Nectar van onderricht' (Garma C.C. Chang: The hundred thousand songs of Milarepa. Boston 1999, p. 90)

² In deze zin kan zelfs een betekenisvolle ervaring ('verlichting') belemmerend werken zolang de blinde vatbaarheid voor toeïgening niet doorzien en ontkracht is. Hierin speelt het onderscheid tussen therapie en spiritualiteit een behulpzame rol: je zou zelfs het oplossen van ego (het succesvol bestreden hebben van karma) nog als een wenselijke verworvenheid kunnen beschouwen. Dat zou je een therapeutische insteek kunnen noemen.

Dit is ook een interessant verschil tussen de *sravaka* (letterlijk: de luisteraar, de discipel dus) uit de Hinayana-traditie en de *bodhisattva* uit de Mahayana-traditie. De *sravaka* lost het ego op door het niet-bestaan van een zelf (*pudgalanairatmya*) te realiseren en wordt zodoende een bevrijde arhat; de *bodhisattva* bevrijdt alles en iedereen, niet alleen door het niet-bestaan (leegte) van zichzelf te realiseren maar van elke mogelijke bestaansvorm (*dharmanairatmya*). Meer hierover in [Lamotte's Surangamasamadhisutra](#).

³ In alle tijden zie je de bezeten pogingen om dat wél te doen, met al zijn desastreuze gevolgen: van individuele krankzinnigheid tot oorlogszuchtig fanatisme op grotere schaal.

⁴ Vergelijk de gevleugelde en van oorsprong bijbelse woorden: 'The false peace of avoidance' (de bedrieglijke gerustheid die je ervaart vanwege het niet-aangaan van moeite).